

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Kaija Töldsepp
ÕPETAJATE ARUSAAM SÄÄSTVAST ARENGUST NING SÄÄSTVA ARENGU
PÕHIMÕTETE RAKENDAMINE ÕUESÕPPES TARTUMAA LASTEAEDADE NÄITEL
Bakalaureusetöö

Juhendaja: õpetaja Aigi Kikkas

Tartu 2021

Resümee

Õpetajate arusaam säästvast arengust ning säästva arengu põhimõtete rakendamine õuesõppes
Tartumaa lasteaedade näitel

Ühiskond vajab lähenemist, mis tagaks jätkusuutliku elu Maal ka aastakümnete pärast. Seetõttu on juba lasteaialastele oluline õpetada säästvat eluviisi. Hea võimalus on selleks kasutada õuesõppe meetodit. Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada Tartumaa lasteaiaõpetajate arusaamad säästvast arengust, sealjuures õpetajate hinnangud oma teadmistele; samuti teada saada, milliseid säästva arengu põhimõtteid sisaldavaid tegevusi õpetajad õuesõppe käigus rakendavad ja milliseks hindavad oma võimalusi seda teha. Eesmärgi saavutamiseks viidi läbi kombineeritud uuring, kus ankeetküsitluse täitis 50 Tartumaa lasteaiaõpetajat. Uuringust selgus, et õpetajad hindavad oma teadmisi säästvast arengust rahuldavaks, paremini mõistetakse majanduslikku ja ökoloogilist mõõdet. Õuesõpet läbi viies leiavad enam rakendamist järgmised 7Ri tegevused: austama, korduskasutama, vähendama, ümbertöötlemine. Peamiselt tunnevad lasteaiaõpetajad puudust koolitustest, õppevahenditest ja –materjalidest.

Võtmesõnad: säästev areng, neli mõõdet, 7R, õuesõpe, koolieelne lasteasutus

Abstract

Society needs an approach that will ensure sustainable life on Earth for decades to come, this principle needs to start with children. A good option is to use an outdoor learning method in the kindergarten. The aim of this bachelor's thesis was to gain understanding of the perceptions of sustainable development of Tartu County kindergarten teachers, assessments of their knowledge and also find out what activities that include sustainable development principles are implemented by teachers in their outdoor learning as well as how they evaluate their teaching possibilities. In order to achieve the goal a combined survey was conducted in which 50 kindergarten teachers from Tartu County filled in the questionnaire. The study found that for educators conscious sustainable development is satisfactory and the parameters of economic and ecological

dimension are more widely known. Outdoor teaching tends to respect, reuse, reduce and recycle (aspects of 7R). Mainly, Kindergarten teachers lack training, teaching aids and materials.

Keywords: sustainable development, 4 dimensions, 7R, outdoor learning, preschool

Sisukord

Sisukord.....	4
Sissejuhatus	5
Säästva arengu kujunemine.....	6
Säästva arengu õpetamine koolieelses lasteasutuses.....	7
<i>Säästva arengu 4 mõõdet ja 7Ri.....</i>	8
<i>SA teemade käsitlemine lasteaias õuesõppe raames.....</i>	10
<i>Probleemid säästva arengu teemade käsitlemisel.....</i>	11
Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused	12
Metoodika.....	12
<i>Valim</i>	12
<i>Andmekogumine</i>	13
<i>Andmeanalüüs</i>	14
Tulemused	15
<i>Õpetajate arusaam säästvast arengust ning hinnang oma teadmistele</i>	15
<i>Säästva arengu põhimõtete rakendamine õuesõppes</i>	18
Arutelu.....	23
<i>Töö piirangud ja praktiline väärtus</i>	26
Tänuõnad	27
Autorsuse kinnitus.....	27
Kasutatud kirjandus.....	28

Lisa 1. Ankeetküsitlus

Lisa 2. Küsimustikule lisaks saadetud selgitus säästvast arengust ja 7R-st

Lisa 3. Koodiraamat *Arusaamad SAs*

Lisa 4. Koodiraamat *7Ri rakendamine õuesõppes*

Lisa 5. Koodiraamat *SA rakendamine õuesõppes*

Sissejuhatus

Jätkusuutmatuse on ülemaailmne probleem, mis vajab lahendusi ja tegutsemist. Ainuüksi Balti mere regioonis elavate inimeste elustiili ja tarbimisharjumuste järgi vajaksime me elamiseks veel kahte samasugust planeeti (Jutvik & Liepina, 2008). Tähelepanu vajavad nii ressursside säästmine, põlvkondade ebavõrdsus, sooline võrdõiguslikkus, sallivus, vaesuse vähendamine, rahu, sotsiaalne õigus, keskkonna säilitamine ja veel mitmed muud valdkonnad (UNESCO, 2012). Need on vaid mõned aspektid, millega jätkusuutlikuma tuleviku nimel on vaja tegutseda.

Säästva arengu (edaspidi SA) õpetamist palju uurinud teadlane J. Davis toob välja selle, et vähesed alushariduse uurijad on fookusesse võtnud keskkonna- või säästlikkuse teema (Davis, 2009). Lisaks näitavad uurimused, et lasteaiaõpetajad tunnevad end ebakindlalt jätkusuutlike põhimõtete õpetamise teadmistes, vajades professionaalseid koolitusi (Borg, Gericke, Höglund, & Bergman, 2014; Inoue, O’Gorman, Davis., 2016). Aria, Kirss ja Peterson (2012) läbiviidud poliituumingu tulemusena soovitati, et Eesti vajab säästva arengu hariduse (edaspidi SAH) teemade sidumist haridussüsteemi arenguplaaniga, õppekavade täiendamist pikema aja jooksul, koolituste läbiviimist ning õppematerjali väljaandmist, mille tulemusena edendada SAHi. Eesti rahva seas 2018 aastal läbi viidud uuringust selgus, et Eesti inimeste teadmised keskkonna säästlikkusest on head, kuid puudujääke on pigem süsteemses mõtlemises, kuidas keskkonda tervikuna hoida (Keskkonnateadlikkuse uuring 2018). SAHi ja selle põhimõtete rakendamist ning arusaamist lasteaedades on Eestis uuritud mitmete lõputöödega (Atna, 2017; Timberg, 2018; Ott, 2017; Vetemäe, 2015). Autorile teadavaolevalt ei ole siiani läbi viidud uuringut suunaga õuesõppele.

Antud töö eesmärgiks oli välja selgitada Tartumaa lasteaiaõpetajate arusaamad säästvast arengust, sealjuures õpetajate hinnangud oma teadmistele; samuti teada saada, milliseid säästva arengu põhimõtteid sisaldavaid tegevusi õpetajad õuesõppe käigus rakendavad ja milliseks hindavad oma võimalusi seda teha. Üheks SA põhimõtete õpetamise väljundiks on teha seda läbi õuesõppe, mille abil saab lapsi suunata ise mõtlema, kogema, tegutsema ja arutlema probleemide ning ideede üle. Töös selgitatakse lahti, mis on õuesõpe ja selle vajalikkus ning kuidas SA põhimõtteid on võimalik õpetada ja rakendada õuesõppe läbiviimisel. Kuna õuesõppe läbiviimisel on oluline keskkond, kus seda tehakse, antakse ülevaade erinevatest õuesõppe keskkondade võimalustest.

Säästva arengu kujunemine

Keskkonnale ja sellega seotud probleemidele hakati maailmas tähelepanu juhtima juba aastakümneid tagasi. Esimese selleteemalise konverentsi korraldas Ühinenud Rahvaste Organisatsioon (edaspidi ÜRO) 1972. aastal (Jutvik & Liepina 2008), mille tulemusel survestati poliitikuid elustiili ja tarbimisharjumuste jätkusuutlikumaks muutmise võimaluste leidmiseks. Tegutsemine muutuste nimel on aeganõudev, kuid esimesed elemendid säästva arengu kontseptsioonist said kirja 1987. aastal Brundtlandi komisjoni tegevusraportis „Meie ühine tulevik“ (*Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development*), kus defineeriti esmakordselt säästva arengu mõistet, kui kõigi põhivajaduste rahuldamist käesoleval ajal nii, et see ei kahjustaks tulevaste põlvete huve (Brundtland, 1987). Eesti haridus- ja teadusministeerium koostöös keskkonnaametiga defineerib säästvat arengut kui eesmärgipärast tegutsemist inimeste elukvaliteedi parandamiseks, kooskõlastades seda keskkonna ja loodusvarade talumisvõimega (Keskkonnahariduse ja –teadlikkuse..., 2018).

Teiseks oluliseks sündmuseks, kus arutati rahvusvahelise jätkusuutliku arengu olukorda ning võimalikke arenguid, oli 1992. aastal Rio de Janeiro toimunud ÜRO Keskkonna- ja arengukonverents. Konverentsi lõpptulemusena kiideti heaks ja allkirjastati maailma jätkusuutlikkuse programm Agenda 21, kus olid kirjas tegevused, mille eesmärgiks oli tagada areng maailmas nii, et keskkond jääks kahjustamata (Jutvik & Liepina, 2008). Antud dokumendis pühendati eraldi peatükk haridusele, mis näitab arusaamist, et tulevastele põlvkondadele peetakse oluliseks õpetada, kuidas tagada jätkusuutlik areng (Agenda 21, 1992). Eesti säästva arengu edendamise alusdokumendiks on 2000. aastal vastu võetud Läänemere Agenda, mille allkirjastas 11 riiki. Antud dokumendis seatakse eesmärgiks parandada elu- ja töötingimusi, edendada loodusvarade säästvat kasutamist ja tagada keskkonnakaitse (Läänemere Agenda 21, 2002).

Säästva arengu idee ja kujunemine annab ülevaate, millal hakati keskkonnale ja sellega seotud probleemidele sihipäraselt mõtlema, milles tuuakse välja, et oluliseks peetakse SA põhimõtete rakendamist hariduses. Usutakse, et kui muuta laste mõistmist ressurside piiratusest, on olemas lahendused (Jutvik & Liepina, 2008).

Säästva arengu õpetamine koolieelses lasteasutuses

Säästvat arengut toetavat haridust on defineeritud kui oskuste, teadmiste, väärtushinnangute ja hoiakute süsteemi, läbi mille on võimalik teadvustada sotsiaalse, kultuurilise, majandus- ja looduskeskkonna seoseid, keskendudes säästva arengu ideele (Puura, 2006).

Eestis on aastast 2002 üheks õppekava läbivaks teemaks SA valdkond, mis on iseseisva osana sisse viidud 2011 a. põhikooli ja gümnaasiumi riiklikesse õppekavadesse (Aria *et al.*, 2012). Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (edaspidi KELA RÕK) aga ei ole SAd eraldi peatükina välja toodud, vaid SA põhimõtete õpetamist toetab õppekavas peamiselt valdkond „Mina ja keskkond“ (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava § 17, 2008), mille kaudu arendatakse laste kognitiivseid ja praktilisi oskuseid ning väärtuseid. Koolieelse lasteasutuse seaduses (2018) ja - riiklikus õppekavas (2008) on õpetajatele välja toodud lõppeesmärgid ja üldised põhimõtted, kuidas lapsi õpetada ning milliste tulemusteni jõudma peab, kuid konkreetsed juhised puuduvad. Koolieelse lasteasutuse seadus (2018) ütleb, et lasteaias üks põhiülesannetest on luua võimalused ja tingimused, et lapsest kujuneks keskkonda väärtustav noor inimene. Õppetegevuse läbiviimisel rõhutatakse Eesti kultuuri hindamist, teiste riikide kultuuri eripärade arvestamist, humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamist (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008), mis on säästva arengu üheks osaks (UNESCO, 2009). Õpetajatele on ette antud õpitulemused, nende ülesandeks on leida loovalt lahendused teema käsitlemisele (Põim, Urb & Laan, 2012). Olulist võtmerolli SA põhimõtete edasi andmiseks tagab hästi välja töötatud õppekava (Weldemariam *et al.*, 2017).

Hedefalk, Almqvist ja Östman (2015) on koostanud kirjanduse ülevaate, mis käsitleb SAd koolieelses hariduses, tuues välja kaks peamist võimalust, kuidas jätkusuutlikkust lasteaias rakendada. Esimene lähenemine keskendub keskkonnale ja sellega seotud probleemidele (näiteks vee ringlus, ökosüsteem, taimede kasvatamine). Teine lähenemine on suunatud SA mõõtmelisuse õpetamisele, mõistmisele ja arusaamisele. Samas toovad Hedefalk jt (2015) välja, et mõlemate käsitlemise peamine mõte on õpetada lastele SAHi põhimõtteid, esimene on suunatud rohkem keskkonnale, teine järgib kõiki aspekte põhjalikumalt. Säästvat arengut toetava hariduse üldeesmärgiks on nimetatud nende valdkondade (sotsiaalne, majanduslik, kultuuriline, ökoloogiline) lõimimist, mille tulemusena omandaks laps teadmised, oskused ja väärtushinnangud, mis toetaks jätkusuutlikku tulevikku (Läänemere Agenda 21, 2002).

Lähtudes sellest, et lapse keskkonnateadlikkuse arendamine saab alguse 3-4 aastaselt, mil toimub looduse iseseisev avastamine ja toimetamine (Kikas, 2008; Tuuling, 2017), on oluline kujundada lapse põhimõtted säästvast arengust juba lasteaias. Õpetajatel on lasteaias oluline roll ja võimalus lapsi arendada ning õpetada jätkusuutlike põhimõtete järgi, olles ise eeskujuks oma käitumise ja hoiakutega, kuna laps on jäljendaja tegelikule käitumisele (Timoštšuk, 2014; Ülavere, Veisson, Tammik, 2017).

Säästva arengu edendamiseks peetakse oluliseks, et tähelepanu pöörataks kõikide valdkondade (sotsiaalne, majanduslik, kultuuriline, ökoloogiline) arengule võrdselt (UNESCO, 2012; Jutvik & Liepina 2008). Jätkusuutlikkuse tagamiseks, mõistmiseks ning edendamiseks peab nägema loodust ja ühiskonda tervikuna, arvestades kõikide juurdekuuluvate aspektidega (Jutvik & Liepina 2008). Üheks heaks väljundiks on teha seda läbi säästva arengu nelja mõõte või lähtuda nn 7Ri aspektidest.

Säästva arengu 4 mõõdet ja 7Ri

Säästev areng on kompleksne mõiste, mis hõlmab paljusid eluvaldkondi. SA valdkondi on kirjeldatud nii kolmemõõtmeliselt (sotsiaalne, majanduslik, keskkondlik) (Agenda 21, 2002; UNESCO, 2012) kui ka neljamõõtmeliselt (sotsiaalne, ökoloogiline, kultuuriline, majanduslik) (Macer, 2004).

Säästvat arengut toetavas hariduses on lisaks kasutusele võetud mõiste 7R. KahriMan-Öztürk, Olgan, Güler (2012) järgi kuuluvad 7Ri alla järgmised tegevused: vähendamine (ing k *reduce*), korduskasutamine (*reuse*), austamine (*respect*), uuesti mõtlemine (*rethink*), peegeldamine (*reflect*), ümbertöötlemine (*recycle*), laiali jagamine (*redistribute*). Vaadates KahriMan-Öztürk jt (2012) poolt esitatud tabelit (tabel 1), joonistub välja seos 7Ri ja nelja mõõte vahel. Seega, käsitledes 7Ri aspekte, arendatakse üheaegselt ka nelja mõõte valdkondi.

Tabel 1. Säästva arengu kolm mõõdet ja 7Ri (KahriMan-Öztürk *et al.*, 2012)

Mõõde	7R	Selgitus ja näited
Keskkond	Vähendama (<i>reduce</i>)	Kasuta/osta vähem asju. Näide: kustuta tuli ruumist lahkudes; ära lase veel kraanis voolata.
	Korduskasutama (<i>reuse</i>)	Korduskasuta. Näide: joonista mõlemale paberi poolele; palu vanematel tuua rühma materjale, mida nad enam ei kasuta; valmista mänguasju kasutatud vahenditest.
Kultuuriline	Austama (<i>respect</i>)	Austa loodust, teist inimest jne. Näide: ära häiri loomi; hoia keskkonda.
	Uuesti mõtlema (<i>rethink</i>)	Hinda teisi asju. Näide: esita väljakutse tarbimiskultuurile; arenda laste loovust.
Sotsiaalne	Peegeldama (<i>reflect</i>)	Teiste kultuuride peale mõtlemine. Käitumise tagasisidestamine. Näide: räägi teiste riikide lastest, kultuurist; reflekteeri.
Majandus	Ümbertöötlemine (<i>recycle</i>)	Keegi teine saab seda asja kasutada. Näide: sorteerri prügi; kasuta erinevaid jääke kunstitegevuses.
	Laiali jagama (<i>redistribute</i>)	Ressursside võrdne kasutamine. Näide: sõprusprojektid teiste lasteaedadega.

Teadlased on oma uuringutes palju tähelepanu pööranud sellele, kuidas tegelikult lapsi lasteaia SAHi järgi õpetatakse ning mismoodi säästvat arengut üldiselt mõistetakse. Türgis on uuritud, kuidas lapsed tajuvad 7Ri säästvas arengus. Läbi viidud uuringu käigus selgus, et laste ideed on 7Ri terviklikul tajumisel piiratud ja et lapsed kalduvad tegevuste vähendamata, korduskasutama, ümbertöötlemata ja austama poole, sest oskavad oma kogemuste põhjal paralleelsele tõmmata tegevustega, mis sinna alla kuuluvad (KahriMan-Öztürk *et al.*, 2012). Kuna aga peetakse väga oluliseks kõigi valdkondadele võrdse tähelepanu osutamist (Läänemere Agenda 21, 2002; UNESCO, 2012; Jutvik & Liepina 2008), siis selleks, et kõrvale jäänud aspekte paremini tajuda ja mõista, leidsid KahriMan-Öztürk jt (2012), et lapsed vajaksid kognitiivsete tajude arendamist läbi tegevuste, mis on konkreetsed, käega katsutavad ning praktilised. Nii saaksid ka 7Ri tegevused uuesti mõtlema, peegeldama ja laiali jagama teiste aspektidega koos arendatud. Oluline on uurida, kuidas õpetajad käituvad SA teemade õpetamisel ning välja selgitada, kas see sarnaneb tehtud uurimusele, kus lapsed eelistasid osasid tegevusi teistele. Selle töö raames keskendutakse ühe punktina selle välja selgitamisele.

Väljas õppimise eesmärkideks on suurendada motivatsiooni, maailma mõistmist ning mitmekesise keskkonna parandamist järgnevatel põlvkondadel (Szczepanski, 2009). Seega on heaks

võimaluseks säästva arengu põhimõtete tutvustamiseks lasteaias teha seda läbi õuesõppe.

SA teemade käsitlemine lasteaias õuesõppe raames

Eestis võib õuesõppe alguseks lugeda 20. sajandi esimest kolmandikku, mil Eesti loodusõpetuse rajajaks loetud Johannes Käis viis selle kooliprogrammidesse. Johannes Käisi (1996) järgi võib defineerida õuesõpet kui midagi, mis toimub vahetu kontakti kaudu, kus inimese meeled tajuvad teda ümbritsevat, ise kõike läbi tehes ja võimalikult palju looduses viibides. Tuuling (2017) defineerib õuesõpet samuti kui looduses vahetu kogemuse kaudu tegevuste läbiviimist, kus puudub kindel tegevuste piir. Samas toob ta välja, et õuesõpe ei ole tubaste toimingute läbiviimine õues, vaid läbimõeldud ja õuekeskkonnale suunatud õppe tegemine, mille käigus laps omandab teadmisi läbi meelte (Tuuling, 2017). Õuesõppe keskseks ülesandeks on luua teadmisi läbi õues tehtava, mis toetavad lähisuhet ühiskonna, looduse ja kultuuriga (Dahlgren, & Szczepanski, 2006). Tuuling (2017) võtab õuesõppe kokku mitte meetodina, vaid kui filosoofilise lähenemisenä teadmiste omandamisele ja andmisele. Käesolevas töös käsitletakse õuesõpet kui ühte meetodit, mille kaudu on võimalik lastele õpetada SA põhimõtteid.

Läbimõeldud keskkond võimaldab õuesõpet teostada läbi vaatluste, temaatiliste mängude, katsete, matkade ja õppekäikude, kuid oluline on endiselt vahetu keskkond (Dahlgren & Szczepanski, 2006). Kõikide võimalustega lasteaias õuealal on võimalik aastaringselt tegeleda erinevate projektidega, näiteks peenarde hooldamisega, komposti tegemisega, õuna- ja marjapuude kasvatamisega (Timoštšuk, 2005). Läbi nende tegevuste on võimalik lastele SA teemasid ja põhimõtteid õpetada.

Ühe õpetamismeetodina toovad Ärlemalm-Hagsér ja Engdhal (2015) välja lastekeskseid õppeprojekte, milles laps saab osaleda, avastada, kaasa mõelda ja lahendusi pakkuda, kus ta reaalse tegevuse käigus avastab ja leiab lahendusi. Eestis on loodud näiteks projekt *Tere kevad!*, mis koondab enda tegevuste alla peamiselt keskkonnaalased teadmised, lõimides enda alla matemaatikat, arvutiõpet ja loovaid aineid. Projekti peaesmärk on kutsuda lapsi õue märkama ning hoidma loodust. Seal leidub palju juhendmaterjale ja tegevusi ka lasteaiastele, mida õpetaja saab oma töös kasutada (terekevad.ee). Keskkonnaalaseid tegevusi ja tuge selle õpetamisel pakub ka keskkonnaharidus.ee portaal (<https://keskkonnaharidus.ee/et>).

Paralleelselt väljas läbi viidud tegevustega võib õuesõppe keskkond olla ka rühmaruum, kus saab lapsi suunata mõtlema ja tähelepanu pöörama keskkonnale - vestelda näiteks prügi sorteerimise teemal, vee säästmisest, müra tekitamisest (Timoštšuk, 2014). Õuesõppe võib viia teise keskkonda nagu näiteks muuseumi, raamatukokku, tallu, eelkõige on oluline vahetu õppimine (Tuuling, 2017). Rühmaruumis saab meenutada looduses varem kogetut ja nähtut (Timoštšuk, 2005).

Jutvik ja Liepina, (2008) toovad välja veel, et kindlaid meetodeid jätkusuutlikkuse õpetamiseks ei ole, vaid kesksel kohal on õppeprotsess ise, kus rolli mängib tegevuse sobivus keskkonnaga, mille peavad looma nende sõnul pedagoogid. Siinkohal on hea, kui õpetajad kasutavad kõiki võimalusi, mis on lasteaias õuealal või selle läheduses edasi andmaks teadmisi SAst.

Probleemid säästva arengu teemade käsitlemisel

Igas lasteaias on erinevad võimalused ja tingimused, mille abil on võimalik toetada laste teadlikkust SAst. Põim jt (2012) poolt koostatud uuringus saadi teada, et lasteadeade peamine probleem on üldiste ressursside piiratus. Vajatakse kaasaegsemat tehnikat ilmastikukindlate õppevahendite valmistamiseks ja kõikvõimalikke varustust õuesõppe läbiviimiseks: luupe, peegleid, binokleid jmt (Põim *et al.*, 2012).

Õpetajad peavad oluliseks säästva hariduse mitmemõõtmelisust mõistmist, kuid neil puudub ühtne arusaam SAHi terviklikkusest (Borg *et al.*, 2014). Selle tulemusena kalduvad pedagoogid mõõte poole, milles ennast kindlamalt tunnevad ja seetõttu ei saavutata SA põhimõtete õpetamises loodetud edu (Borg *et al.*, 2014). Timberg (2018) uurimistöös tuli välja sarnane tulemus, kus selgus, et õpetajate terviklik arusaam SA-st on nõrk. Ka Atna (2017) leidis oma uurimuses, et õpetajatel puudub ühtne arusaam SA-st ning et õpetajad kalduvad peamiselt sotsiaalse ja ökoloogilise mõõte õpetamisele, sest tunnevad nendes end kindlamalt. Vetemäe (2015) uurimuses selgus, et õpetajad vajavad SA õpetamiseks rohkem õppevahendeid ning erialaseid koolitusi, kuidas läbi erinevate meetodite SA põhimõtteid lastele õpetada.

Käesolevas töös keskendutakse just nelja mõõtme ja 7Ri tegevuste uurimisele ning sellele, kas õpetajad keskenduvad kõigile neile aspektidele võrdselt või eelistavad neid, milles omavad rohkem teadmisi.

Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada Tartumaa lasteaiaõpetajate arusaamad säästvast arengust, sealjuures õpetajate hinnangud oma teadmistele; samuti teada saada, milliseid säästva arengu põhimõtteid sisaldavaid tegevusi õpetajad õuesõppe käigus rakendavad ja milliseks hindavad oma võimalusi seda teha. Täiendavaks eesmärgiks on uuringuga tõsta lasteaiaõpetajate teadlikkust SAst ja selle rakendamisest õuesõppes kui ka oma töös üldisemalt. Lähtuvalt töö eesmärgist püstitati järgmised uurimisküsimused:

1. Millised on lasteaiaõpetajate arusaamad säästvast arengust ning kuidas nad oma teadmisi hindavad?
2. Milliseid säästva arengu põhimõtteid sisaldavaid tegevusi rakendavad õpetajad õuesõppe läbiviimisel?
3. Millised on õpetajate hinnangul nende võimalused ja kitsaskohad säästva arengu põhimõtete õpetamiseks õuesõppes?

Metoodika

Andmete kogumiseks ja analüüsimiseks kasutati kombineeritud uurimisviisi, kus on ühendatud nii kvalitatiivne kui ka kvantitatiivne meetod (Õunpuu, 2014). Kuna küsimustik sisaldas avatud vastustega küsimusi, kasutati ka kvalitatiivset andmetöötlust, mis annab parema võimaluse uurimisprobleemi mõistmiseks ning lisab saadud informatsioonile usaldusväarsust (Ilves, 2009).

Valim

Uuringus kasutati ettekavatsetud valimit, mille puhul valib uurija uuritavad oma kogemustest ja teadmistest lähtudes (Õunpuu, 2014). Eesmärgiks oli ühe maakonna raames uurida lasteaiaõpetajate hinnanguid. Valimi moodustasid 50 Tartu linna ja Tartu maakonna lasteaiaõpetajat. Vastajate keskmine vanus oli 44 aastat, kellest noorim 25- ja vanim 66-aastane.

Erialane kõrgharidus oli 37 vastajal, muu kõrgharidus 9, muu keskeriharidus 2, kutseõpetaja 1 ja alushariduse pedagoogi haridus 1 vastajal.

Andmekogumine

Andmete kogumiseks kasutati ankeetküsitlust (lisa 1). Küsimustiku koostamisel lähtuti uurimistöö eesmärgist ja uurimisküsimustest ning toetuti teoreetilisele kirjandusele ja eelnevalt läbiviidud uuringutele (Oleinikova, 2018; Atna, 2017).

Küsimustik koosnes 22 küsimusest, mis oli jaotatud kolme ossa. Esimene osa koosnes taustaküsimustest (vanus, staaž, ...). Teise osa küsimustega sooviti teada saada õpetajate arusaamasid SA-st ning hinnanguid oma teadmistele säästvast arengust ning kolmandas uuriti SA põhimõtete rakendamist õuesõppes. Instrument koostati elektroonilises keskkonnas *Limesurvey*. Küsimustikus kasutati valikvastustega, skaala- ja avatud vastustega küsimusi. Mõnede valikvastustega küsimuste korral oli vastajal võimalus valida, kas üks tema jaoks sobivaim vastus või mitu sobivat vastusevarianti. Lisaks oli olemas vastusevariant „Muu“, mille korral võis vastaja kirjutada oma vastuse. Küsimustikus kasutati õpetajate teadmiste hindamisel nii SA nelja mõõdet kui ka 7Ri aspekte, et teada saada, millised on õpetajate teadmised ja kuidas kasutavad neid oma töös lastega.

Enne küsimustiku väljasaatmist viidi läbi pilootuuring 3 lasteaiaõpetajaga. Piloteerijatel paluti anda tagasisidet küsimuste arusaadavusele, vastamise ajalisele kestusele ning üldisele struktuurile. Nende käest saadud tagasiside põhjal viidi sisse mõningad muudatused. Taustaküsimuste puhul toodi välja, et vaja oleks selgitust, mida loodusrikka keskkonna all mõeldakse, see sai juurde lisatud. Mõistetavuse parandamiseks muudeti sõnastust küsimustes 17 ja 19. Küsimusele 21 lisati juurde kaks vastusevarianti *infovahetust kolleegidega ja innustus/toetus juhtkonnalt*. Parandati kirjavead, misjärel saadeti küsimustik laiali.

Küsimustik saadeti 33 Tartu linna ja 28 maakonna lasteaia direktoritele/õppejuhtidele, kellel paluti edastada küsimustiku link oma lasteaias töötavatele õpetajatele. Valimist jäid välja need lasteaiad, kelle kontakte ei olnud võimalik internetist kätte saada. Ühe lasteaia juht palus enne küsimustiku edastamist õpetajatele selgitavat infot 7Ri ja säästva arengu kohta (lisa 2). Vastamiseks jäeti õpetajateke aega 2 nädalat, misjärel saadeti meeldetuletuskiri. Kuna lasteaedadesse saadetud küsimustikule saadi vähe vastuseid, levitati küsimustikku ka

sotsiaalmeedias Facebook *Lasteaednike ideed* grupis, kus paluti küsimustikule vastata ainult Tartumaal töötavatel lasteaiaõpetajatel. Küsimustik oli anonüümne, saadud vastuseid kasutati üldistatud kujul ega ei seostatud vastanud isikute ega lasteaedadega. Küsitlust viidi läbi vahemikus 15.02 – 18.03.2021.

Andmeanalüüs

Uurimisküsimustele vastuste leidmiseks viidi Tartu maakonna ja linna lasteaiaõpetajate seas läbi küsitlus. Küsitluse teel saadud andmed kanti Limesurvey keskkonnast üle McExceli programmi, kus neid korrastati ning sisestati SPSS 26.0 andmeanalüüsi programmi. Taustaandmete ning tulemuste keskmised väärtused ja standardhälbed arvutati SPSS 26.0-s, tabelid ning joonised koostati McExcelis. QcAmap kvalitatiivse andmeanalüüsi keskkonnas teostati avatud küsimuste kodeerimine ning koodide ala- ja peakategoriatesse jaotamine. Saadud tulemuste tabelid ja joonised koostati McExcelis.

QcAmap kvalitatiivse andmeanalüüsi keskkonnas kasutati teksti töötlemisel induktiivset lähenemisviisi (Õunpuu, 2014), kus algselt kodeeriti tunnused ning pärast moodustati nendest üldkategoriad ja tehti üldistavad kokkuvõtted. Kodeerimise käigus jagatakse tekst väiksemateks osadeks, mille abil joonistub välja teksti sisu ja mõte edasi luuakse alakategoriad ühtse süsteemi väljakujundamiseks (Laherand, 2008). Esmakordsel kodeerimisel kirjutati koodid paberile, mitte arvutisse, sest see aitab paremini kontrollida kirjapandut (Saldana, 2009). Koodiraamatud koos pea- ja alakategoriate ning koodidega on välja toodud lisades 3, 4 ja 5.

Mõõtmistäpsus ehk tulemuste kordumise sagedus näitab uurimuse usaldusväärsust (Rämmer, 2014). Kui esimene kodeerimine oli tehtud, viis autor läbi korduvkodeerimise. Töö reliaabluse ehk usaldusväärsuse tõstmiseks kodeeris andmeid ka kaaskodeerija. Enamik koode kattusid olemasolevatega, kuid tehti mõnedes koodides ümbersõnastamisi või koondati kaks koodi üheks. Näiteks 4 mõõte lisanäidete kodeerimisel leidis kaaskodeerija, et koodid *suhted*, *eri põlvkondade suhted* ja *üldharidus* liigitub sotsiaalse kategooria alla. Koodi *kunsti* liigitumise kultuurilise kategooria alla.

Tulemused

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada Tartumaa lasteaiaõpetajate arusaamad säästvast arengust, sealjuures õpetajate hinnangud oma teadmistele; samuti teada saada, milliseid säästva arengu põhimõtteid sisaldavaid tegevusi õpetajad õuesõppe käigus rakendavad ja milliseks hindavad oma võimalusi seda teha.

Tulemused on kirjeldatud küsimustikus olevate küsimuste järjekorras. Vastajate avatud küsimuste vastused on kategoriseeritud ning töös on need välja toodud üldistatud kujul ning esitatud kaldkirjas.

Õpetajate arusaam säästvast arengust ning hinnang oma teadmistele

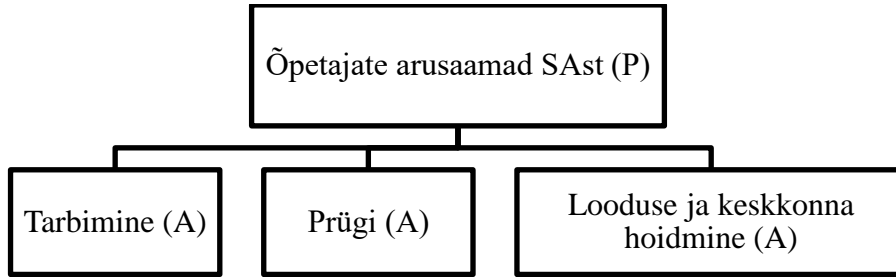
Küsimustiku teise osa küsimused olid õpetajate teadmiste kohta SAst. Õpetajad hindasid oma teadmisi rahuldavaks, hinnangut *väga hea* ei andnud ükski vastaja. Tulemuste täpne jagunemine on välja toodud tabelis 2.

Tabel 2. Õpetajate hinnang enda teadmistele SAst

	Sagedus	Protsent
Väga vähesed	3	6
Kesised	2	4
Rahuldavad	26	52
Head	19	38
Väga head	0	0
Vastajaid kokku	50	100

Õpetajate arusaamu SAst hinnati avatud küsimuse vastusega, kus nad oma sõnadega kirjeldasid, mida tähendab nende arvates säästev areng. Antud küsimuses moodustus kolm alakategooriat (joonis 1), mille sisu on täpsemalt välja toodud koodiraamat *Arusaamad SAst* (lisa 3).

Lasteaiaõpetajad seostasid säästvat arengut peamiselt tarbimisega, looduse ja keskkonna hoidmisega ja prüügiga.

Joonis 1. Õpetajate arusaamad oma teadmistele SA-st.

Märkus. P – peakategooria, A – alakategooria

Alakategooria *tarbimine* alla tõid õpetajad välja tegevusi, mis on seotud mõistliku tarbimise, säästliku eluviisi, asjade taaskasutamise ning ressursside mõistliku kasutamisega.

Vastaja nr 1. (...) *ressursside mõistlikku ja oskuslikku kasutamist. Ressursside all pean silmas nii tööjõuresurssi, materjale, rahalisi vahendeid. (...) Laialt tuntud indiaani vanasõna "me ei ole saanud Maad päranduseks oma vanematelt, vaid võtnud laenuks oma lastelt" (...).*

Alakategooria *prügi* alla koondusid erinevad tegevused, mis olid seotud prügi sorteerimisega ja selle vähendamisega.

Vastaja nr 8. (...) *Teen pingutusi selle nimel, et minu pere prügikonteiner oleks võimalikult tühisorteerin prügi (...).*

Looduse ja keskkonna hoidmise alakategooria alla koondusid selgitused looduse säästmise vajalikkusest, loodushoiust, -väärtustamisest, elurikkuse säilitamisest ning puhtast ja turvalisest keskkonnast.

Vastaja nr 9. (...) *peremehelik suhtumine loodusesse, inimese ja looduse heaolu tasakaal.*

Järgnevas küsimuses paluti õpetajatel leida nelja SA mõõte (sotsiaalne, ökoloogiline, majanduslik, kultuuriline) alla sobivad elemendid - iga mõõte all olid vastusevariandid, mille hulgast paluti üles leida kaks sinna kuuluvat. Õpetajate vastused nelja mõõte elementide kohta jagunesid järgmiselt:

Sotsiaalse mõõte alla paigutuvatest elementidest valiti kõige rohkem järgmisi: eeskuju (44 vastajat), tarbimine (27), ausus (22), linnastumine (12). Sobivad vastused olid eeskuju ja ausus.

Ökoloogilise mõõte alla paigutuvatest elementidest valiti kahanevas järjekorras järgmiselt: loodusressursid (45 vastajat), käitumine (30), kodukohapõhisus (26), muu (3), ametid (1). Sobivad vastused olid loodusressursid ja kodukohapõhisus.

Majandusliku mõõte alla paigutuvatest elementidest valiti kahanevas järjekorras järgmiselt: tarbimine (49 vastajat), prügi (26), loodusvarade ammendumine (26), muu (3), austus (2). Sobivad vastused olid tarbimine ja loodusvarade ammendumine.

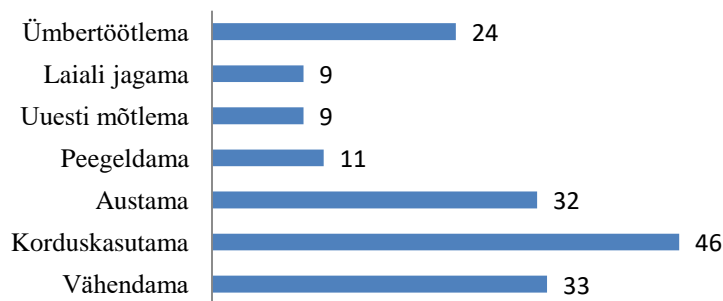
Kultuurilise mõõte alla paigutuvatest elementidest valiti kahanevas järjekorras järgmiselt: kultuuriline mitmekesisus (45 vastajat), inimõigused (31), vastava kvalifikatsiooniga personal (17), tervis (12), muu (2). Sobivad vastused olid kultuuriline mitmekesisus ja inimõigused.

Lisaks paluti vastajatel tuua üks näide, mis vastaja arvates iseloomustab etteantud mõõdet. Vastuste jagunemine on välja toodud tabelis 3.

Tabel 3. Mõõdete alla välja toodud elementide jaotumine ($N=50$)

	Sotsiaalne	Ökoloogiline	Majanduslik	Kultuuriline
Küsitud mõõte õigesti esitatud elemendid	26%	40%	56%	32%
Toodud näide kuulus teise mõõte alla	32%	20%	8%	28%
Vastamata/ei tea/ei liigitu elemendina	42%	40%	36%	40%

Järgnevalt küsiti õpetajatelt, milliseid SA põhimõtteid sisaldavaid tegevusi ehk 7Ri aspekte nad peavad oluliseks lähtudes alushariduse kontekstist. Vastajad nimetasid kõige enam korduskasutamist, vähendamist ja austamist. Täpsem jaotumine õpetajate vastustest on välja toodud joonisel 2.

Joonis 2. 7R-i tegevused, mida õpetajad peavad alushariduse kontekstis oluliseks. Tulpade taga on vastajate arvud

Õpetajad said lisada ka põhjendusi, miks nad peavad 7Ri aspekte oluliseks. Siin on mõningad näited nende vastustest:

- Vähendama – *tarbida mõistlikult - mänguasju, õppevahendeid, toitu, ressursse nagu vesi ja elekter.*
- Korduskasutama – *võtma jäätmeid kui ressursse; õpetada lastele sihipäraselt asju kasutama ja korduskasutama; looduse säästmise vajalikkus.*
- Austama – *mõistetak, et individualistlikkus ei saa olla eesmärk omaette; loodust ja end ümbritsevat peab hoidma ja et seda tehtaks juba väiksest peale; lastele ollakse eeskujuks; austus aitab oma tegevust analüüsida ja seeläbi paremini tegutseda.*
- Peegeldama – *aitab mõista teguviise; õpetajad näitavad oma eeskujuga lastele käitumist säästvast arengust.*
- Uuesti mõtlema – *õpetaja töö on elukestev õppimine, kus muutub ühiskond ja muutuvad laste käitumine ning huvid. Seega on oluline, et õpetaja end pidevalt täiendab; oluliseks peeti väärtushinnanguid, mõtlemisprotsesse, arutlemist, asjadest arusaamist ja innovaativsust.*
- Laiali jagama – *see toetab heategevuse, abivalmiduse ja sõbralikkuse väärtustamist; õpetab loobuma mitte vajalikest asjadest, jagades neid teistele.*
- Ümber töötlemine – *see arendab loovust; annab asjadele uue tähenduse; õpetab lapsi, kuidas materjale taaskasutada.*

Säästva arengu põhimõtete rakendamine õuesõppes

Kolmanda ploki küsimused olid seotud SA põhimõtete rakendamise kohta õuesõppes. Tausta teadmiseks peeti oluliseks küsida õpetajatelt lisaks, kui sageli nad õuesõpet läbi viivad.

Vastajatest 40 % viib läbi õuesõpet 1-2 korda nädalas, 20 % vastajatest viib 2-3 korda kuus ning 24% vastas, et viib õuesõpet läbi kuni kord kuus.

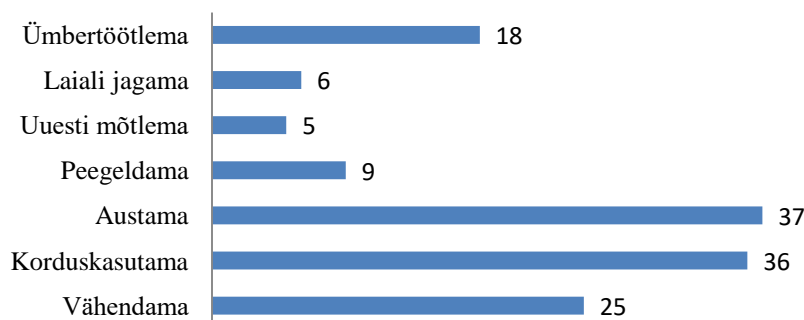
Vastajatel paluti hinnata väiteid SA põhimõtete rakendamisest õuesõppes, selle eesmärgistamise ja tingimuste olemasolu kohta. Et anda tulemustest selgem ülevaade, mindi 5-palli skaalalt üle 3-palli skaalale. Väited ja hinnangute sagedus ning nende keskmine on välja toodud tabelis 4.

Tabel 4. Vastajate hinnangud esitatud väidetele ($N=50$)

Väited	Hinnangud*				
	1	2	3	M**	St.h***
Minu jaoks on lihtne õuetegevustesse sisse integreerida säästva arengu põhimõtteid	6	18	26	3,6	0,97
Ma planeerin oma õuesõppe tegevused jooksvalt, tähelepanu pööramata, kas see sisaldab säästva arengu põhimõtteid.	16	17	17	3,0	1,08
Õuesõpet läbi viies pööran tähelepanu sellele, et see sisaldaks säästva arengu põhimõtteid.	12	17	21	3,3	1,06
Arvan, et lastele on hea võimalus just läbi õuesõppe edasi anda säästva arengu põhimõtteid.	2	9	39	4,0	0,83
Olen kogenud positiivset eduelamust, viies läbi õuesõppe tegevusi, rakendades säästva arengu põhimõtteid.	5	15	30	3,7	0,99
Minu lasteaias ja selle lähikümbruses on olemas võimalused õuesõpet läbi viia rakendades sealjuures säästva arengu põhimõtteid	1	14	35	3,9	0,82

Märkused. Hinnangud:* 1 – ei nõustus üldse, pigem ei nõustus, 2 – osaliselt nõustun, osaliselt mitte, 3 – pigem nõustun, täiesti nõus; *M*** - statistiline keskmine; *St.h**** - standardhälve

Et aru saada, kuidas ja kui palju õpetajad SA põhimõtteid kasutavad, paluti neil valida vähemalt 3 7R-i tegevust, mida nad enda hinnangul õuesõpet läbi viies rakendavad. Õpetajad kaldusid peamiselt tegevuste austama, korduskasutama ja vähendama poole. Vastuste täielik jaotumine on toodud välja joonisel 3.

Joonis 3. 7R-i tegevused, mille kaudu õpetajad õpetavad säästva arengu põhimõtteid õuesõppes. *Tulpade taga on vastajate arvud*

Lisaks sooviti, et õpetajad tooksid iga valitud tegevuse juurde näite, kuidas nad valitud aspekti õuesõppes rakendavad. Vastuste kokkuvõtted kodeeriti ning koodid, ala- ja

peakategooriad on välja toodud koodiraamatus *7Ri rakendamine* (lisa 4). Alakategooriateks olid 7R tegevused.

Vähendamise alakategooria all toodi välja tegevusi, mille mõte oli vähem tarbida. Samuti kirjeldati asjade isevalmistamist või looduslike õppevahendite/mänguasjade kasutamist.

Vastaja nr 30. *Kasutame tegevustes looduslikku materjali, mis läheb tagasi loodusesse.*

Korduskasutamise alakategooria all toodi koondusid tegevused materjale korduvalt kasutamisest nii kunstitegevustes kui õppevahendite valmistamisel. Kirjeldati just looduslikest materjalidest uute asjade tegemist.

Vastaja nr 41. *Taaskasutatud materjalidest omapäraste muusikainstrumentide meisterdamine (tuulekellad, pudelikorkidest jauram jms) Jäätmetele uue elu andmine.*

Austamise alakategooria all toodi välja peamiselt tegevusi, mis õpetasid loodust austama, mida teostati läbi loodusvaatluste. Ühe tegevusena kirjeldati ka teiste kultuuride austamist.

Vastaja nr 1. *Laste tähelepanu juhtimine ökoloogilisele mitmekesisusele, looduse uurimine.*

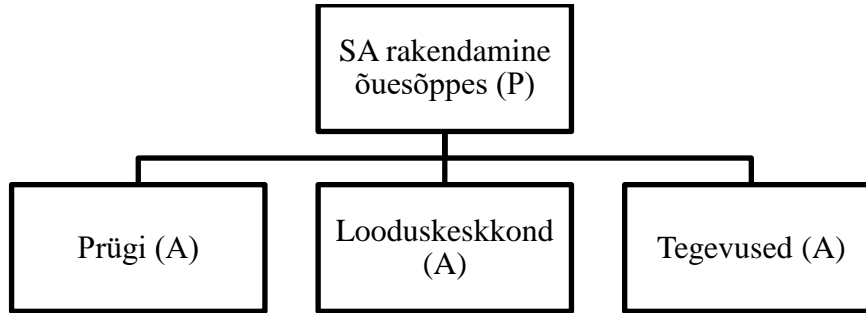
Alakategooria *Peegeldamise* alla toodi välja eeskujuks olemist seoses prügi mitte maha viskamisega.

Uuesti mõtlemise aspekti tõid oma tegevuste kirjelduses välja kaks õpetajat. Nende tegevusteks olid looduslike vahendite kasutamine meisterdamisel või õppe läbiviimisel.

Laiali jagamise alakategoorias kirjeldati tegevusi nagu teiste rühmadega asjade jagamist ning hoolivust kaaskodanikesse.

Alakategooria *Ümbertöötlemise* juures tõid õpetajad välja vanadest asjadest uute tegemist, prügi sorteerimist ning looduslike materjalide kasutamist tegevustes.

Avatud küsimuse vormis paluti õpetajatel tuua välja paar tegevust, mille käigus nad säästva arengu põhimõtteid õuesõppes rakendavad. 6 õpetajat jättis küsimusele vastamata, kelle seast üks õpetaja tõi põhjuseks liiga väikesed lapsed ja teine, et ei ole õuesõppes SA põhimõtteid kasutanud. Saadud vastused kodeeriti, tekkinud koodide ehk tähenduslike üksuste jagunemine pea- alakategooriatesse on välja toodud koodiraamatus *SA rakendamine õuesõppes* (lisa 5). Ülevaatlik skeem tekkinud kategooriatest on välja toodud joonisel 4.

Joonis 4. SA rakendamine õuesõppes (P).

Märkus. P – peakategooria, A – alakategooria

Alakategooria *prügi* alla koondusid vastused, kus tegevuste kirjeldamisel toodi välja peamiselt prügi koristamist lähedal olevatest parkidest ja haljasaladelt. Samuti oli prügi sorteerimisega seotud tegevusi ning selle vajalikkuse selgitamist.

Vastaja nr 5. *Maailmakoristuspäevast osavõtmine – lasteaia ümbruse koristamine jäätmetest/prügist (...)*

Looduskeskkonna alla koondusid erinevad tegevused nagu riisumine, peenarde rajamine, kus lilli ja toidutaimi kasvatada. Samuti koondusid siia õpetajate vastused, mis olid seotud looduse austamise ja selle hoidmisega. Peeti tähtsaks selgitada lastele, miks ja kuidas keskkonda hoida ja säästa.

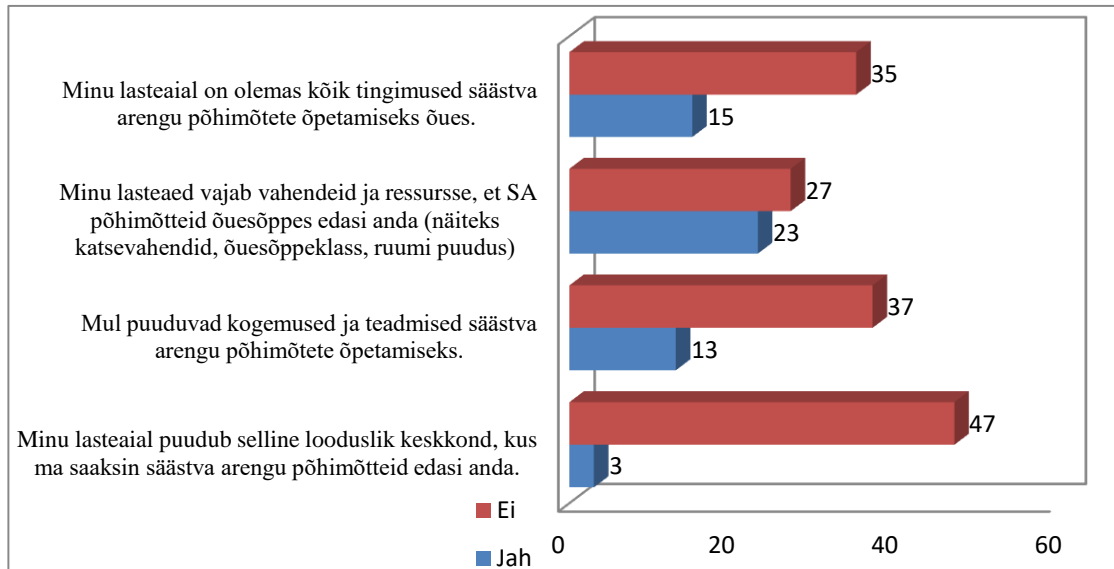
Vastaja nr 1. *Peenarde rajamine, taimede ettekasvatamine, taimede uurimine, lindude söötmine ja vaatlemine, õues mängimine, pargis mängimise ja vaatlemise tagajärjel sündinud kunstiprojektid.*

Alakategooria *tegevused* alla koondusid mitmed koodid, nagu loodusvaatlused, matkad, õppekäigud, õppetegevused, tegevused looduses ja liivakastis. Õppekäigud ja prügi korjamine olid omavahel tihedalt seotud. Vastustes toodi palju välja looduslike materjalide kasutamist kunstitegevuses. Üldiselt olid õpetajate kirjeldatud tegevused integreeritud erinevate õppevaldkondadega korraga, mis liigitusid mitme alakategooria alla.

Vastaja nr 48. *Võtame õppekäigule alati töökindad ja prügikoti kaasa.*

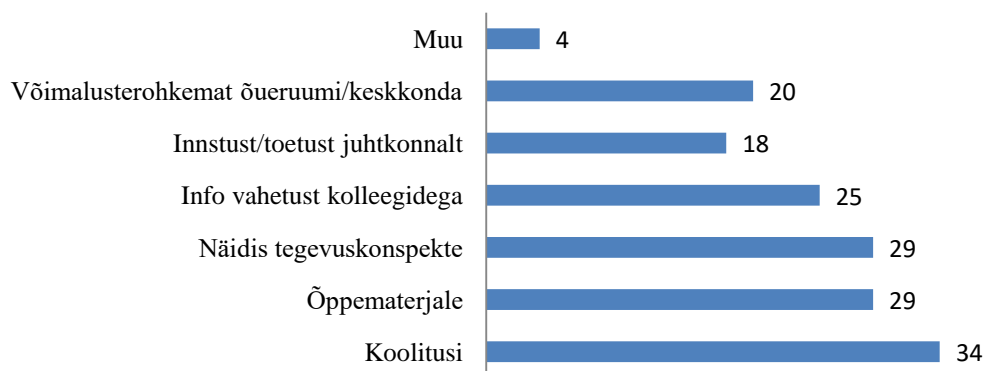
Vastaja nr 30: *Lehememoriin: õpetajal on alused, kus on vaja leida paarilised nt puulehtedele, taimlehtedele, kivikestele vm. (...)*

Õpetajatelt sooviti teada saada, kuidas nad hindavad oma lasteaia võimalusi ja enda teadmisi SA teemade käsitlemisel. 5 õpetajat põhjendas vastusevariandiga *muu* oma väljakutset seoses SA õpetamisega õues. Vastuste jaotumine on välja toodud joonisel 5.

Joonis 5. Õpetajate väljakutsed SA põhimõtete õpetamisel õuesõppes.
Tulpade taga on vastajate arv

Lõpetuseks sooviti õpetajatelt teada, millised on nende hinnangul kitsaskohad ehk mida nad vajavad lisaks, et oma töös rohkem SA põhimõtteid rakendada. Vastused jagunemine on toodud välja joonisel 6.

Joonis 6. Mida vajatakse, et tulevikus rohkem SA põhimõtteid rakendada.
Tulpade taga on vastajate arvud

Vastusevariandi muu all toodi välja:

- *Julgust lahti lasta vanadest muustritest*
- *Suurem toetus omavalitsuselt- jäätmete liigiti kogumine, paremad võimalused pakkuda lastele säästvalt toodetud toitu.*

Küsimustiku lõpus oli vastajal võimalik lisada kommentaare seoses täidetud küsimustikuga. Üks õpetaja tõi välja tähelepaneku, et õuesõppe on suuresti mõjutatud ilmastikutingimustest (nt *Kevadel, suvel ja sügisel toimuvad meie lasteaias õuesõppe tegevused igapäevaselt, talvel aga võimalusel 1-2 korda nädalas või vähem*). Kolm õpetajat tõi välja, et antud teema oli nende jaoks väga huvitav ja oluline, samas üks vastaja kommenteeris, et küsimustikule vastamine oli raske, kuna teadmised säästvast arengust ei olnud piisavad.

Arutelu

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada Tartumaa lasteaiasõpetajate arusaamad säästvast arengust, sealjuures õpetajate hinnangud oma teadmiste; samuti teada saada, milliseid säästva arengu põhimõtteid sisaldavaid tegevusi õpetajad õuesõppe käigus rakendavad ja milliseks hindavad oma võimalusi seda teha. Järgnevalt arutletakse tulemuste üle uurimisküsimuste kaupa.

Esimene uurimisküsimus oli *Millised on lasteaiasõpetajate arusaamad säästvast arengust ning kuidas nad oma teadmisi hindavad?* Uuringu tulemustest selgus, et õpetajad hindavad oma teadmisi säästvast arengust rahuldavalt. Säästva arenguga seotud märksõnadest tõi õpetajad välja kõige enam tarbimise, loodus- ja keskkonna hoidmise ning prügi teema, mis seostuvad kõige enam SA ökoloogilise ja majandusliku mõõtega (Macer, 2004). Samuti paluti õpetajatel välja tuua iga SA mõõte juures vähemalt üks element. Ka seal toodi kõige enam näiteid majanduslikust ja ökoloogilisest valdkonnast. Seega selgus, et antud valimi jaoks seostub SA eelkõige majandusliku ja ökoloogilise valdkonnaga. See võib tuleneda asjaolust, et nende

valdkondade tegevused on praktilisemad ja igapäevasemad, millega õpetajad kokku puutuvad ning neil on neid lihtsam õpetamisse integreerida (KahriMan-Öztürk *et al.*, 2012). Samuti leiab koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast (2008) teemasid, mis nende valdkondadega kõige enam seostub (nt valdkonnas *Mina ja keskkond* sisuks looduskeskkond, elukeskkond, inimese mõju loodusele, lapse suunamine materjale ja vahendeid säästlikult kasutama).

SA sotsiaalse ja kultuurilise mõõtega seonduvaid märksõnasid nimetati vähem (nt, hoolivus, haridus, traditsioonid, inimõigused). Üheks põhjuseks, miks õpetajad neid valdkondi vähem välja tõid, võib pidada asjaolu, et mitmed allikad käsitlevad SAd kolmemõõtmeliselt (Agenda 21, 2002; KahriMan-Öztürk *et al.*, 2012; UNESCO, 2012) - sotsiaalne ja kultuuriline on nimetatud näiteks ühiskondliku mõõtena, võimalik, et see võis õpetajad segadusse ajada või end vastates ebakindlamalt tundma panna. SA puhul räägitakse palju keskkonnahoiust ja loodusvaradest ning SA teised pooled võivad jääda nende varju. Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on siiski olemas nii kultuurilise mõõte elemente (nt õppetegevuste läbiviimisel tuleb väärtustada nii eesti kultuuritraditsioone kui ka arvestada teiste kultuuride eripäraga) kui ka sotsiaalse mõõte elemente (nt austus, koostöö), kuid seda mitte SA kontekstis. Seega võib õpetajate arusaam SAst olla osaline ning puudub terviklik arusaam sellest mõistest.

Enamus õpetajad hindavad oma teadmisi ja kogemusi SA põhimõtete õpetamisel vähesteks. Sarnaselt antud uurimistöö tulemusega on ka Vetemäe (2015) töös selgunud, et õpetajate teadmised SA õpetamisel on puudulikud. Samuti toob Atna (2017) oma töös välja, et õpetajatel puudub ühtne arusaam säästvast arengust, kaldudes rohkem sotsiaalse ja ökoloogilise valdkonna õpetamisele. Käesolevas uuringus selgus, et 7Ri aspektidest on uuringus osalenud õpetajate jaoks alushariduse kontekstis olulisemaks *korduskasutamine, vähendamine, austamine ja ümbertöötlemine*. See võib sarnaselt Borg jt (2014) uuringule taaskord viidata sellele, et õpetajatel puudub terviklik arusaam SA-st ning nad kalduvad nende mõõdetele või aspektide poole, milles nad end kindlamalt tunnevad. Macer (2004) leiab, et kõiki mõõteid tuleb võrdsest arendada, sest kui ühel valdkonnal on koormus liiga suur, kannatavad selle all teised eluvaldkonnad ning ei toimu terviklikku arengut. Kuna aga peetakse väga oluliseks kõigi valdkondadele võrdse tähelepanu osutamist (Läänemere Agenda 21, 2002; UNESCO, 2012; Jutvik & Liepina 2008), siis on leitud, et õpetajad peaksid olema loova lähenemisega (Põim *et al.*, 2012), läbi mille tagada kõikide aspektide õpetamine.

Teine uurimisküsimus oli *Milliseid säästva arengu põhimõtteid sisaldavaid tegevusi rakendavad õpetajad õuesõppe läbiviimisel?* Uuringust selgus, et õpetajad kasutavad õuesõpet läbi viies peamiselt tegevusi, mis sisaldavad austamise, korduskasutamise, vähendamise ja ümbertöötlemise aspekte. Sarnaselt antud uurimistöö tulemusega leidsid KahriMan-Öztürk jt (2012), et ka lapsed kasutasid oma tegevustes samasid aspekte rohkem. Kuna õpetajad on lastele eeskujuks ning lapsed jälgendavad seda, mida näevad (Timoštšuk, 2014; Ülavere *et al.*, 2017), peaksid õpetajad pöörama tähelepanu ja arendama ka aspekte peegeldamist, laiali jagamist ning uuesti mõtlemist. Lahendusena toob KahriMan-Öztürk jt (2012) välja, et rohkem võiks kasutada tegevusi, mis on konkreetsed, käega katsutavad ja praktilised. Peegeldamise all mõistetakse näiteks teiste kultuuride peale mõtlemist või käitumise tagasisidestamist (KahriMan-Öztürk *et al.*, 2012). Need peegeldamise mõlemad teemad on näiteks RÕKis (2008) välja toodud mänguoskuste all *tunnete ja soovide peegeldamine* ning valdkonnas *Mina ja keskkond* ühe eesmärgina *eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine*. Näiteks saab lastega läbi viia erinevaid üritusi mardi-, kadri- ja vastlapäevaga seoses, mis tutvustab eesti rahvakombeid ja traditsioone.

Käesoleva uurimuses tuli välja, et suurel osal õpetajatest on lihtne õuetegevustesse sisse integreerida SA põhimõtteid. Seda oli näha ka õpetajate poolt kirjeldatud tegevustest, mis olid seotud peamiselt RÕKi valdkonna „Mina ja keskkonnaga“, kus toodi välja prügiga seotud tegevusi, loodusvaatlusi, matkadel ja õppekäikudel käimisi. Mitmeid tegevusnäiteid oli ka kunsti valdkonnast ning olulisel kohal oli loodushoid ja selle austamine. Enamus vastanutest leidsid, et just läbi õuesõppe on hea lastele edasi anda SA põhimõtteid, mis on sarnane varasema uuringu tulemusega (Vetemäe, 2015) ning üle poolte vastanutest on seejuures kogunud positiivset eduelamust.

Kolmas uurimisküsimus oli *Millised on õpetajate hinnangul nende võimalused säästva arengu põhimõtete õpetamiseks õuesõppes?* Antud töös selgus, et uuringus osalevad õpetajad hindavad oma võimalusi erinevalt. Kolmandik vastajatest arvas, et neil on olemas kõik vajalik SA teemade õpetamiseks õuesõppes. Kõige enam ollakse rahul keskkonnaga. Enamik vastajatest tõi välja, et neil on olemas selline looduslik keskkond, kus nad saavad säästva arengu põhimõtteid edasi anda. Lasteaia õueala keskkonda võib heaks nimetada, kui seal saab aastaringiselt tegeleda projektidega, nagu näiteks peenarde hooldamise, komposti tegemise õuna- ja marjapuude kasvatamisega (Timoštšuk, 2005). Õpetajad tõi ka oma tegevuste kirjeldustes välja peenarde

rajamist, riisumist, toidutaimede ja lillede kasvatamist, mis näitab, et neil on olemas SA põhimõtete õpetamiseks sobiv keskkond.

Üle poolte vastajatest töid välja, et nad vajaksid koolitusi, õppevahendeid ja tegevuskonspekte selleks, et SA põhimõtteid õuesõppes rakendada. Neid asju on õpetajad välja toonud ka varasemates uuringutes (Borg *et al.*, 2014; Inoue *et al.*, 2016; Põim *et al.*, 2012; Vetemäe, 2015). Erinevate projektide käigus on ka Eestis materjale loodud (*Tere kevad!*, keskkonnahariduse portaal), kuid vähem kasutatavate teemade (nt peegeldamise, uuesti mõtlemise, laiali jagamise) käsitluse jaoks võiks selliseid töid veel juurde luua. Teise soovitusena toob autor välja RÕKi sisse tuua täpsed juhised SA põhimõtete rakendamisest, mis võimaldaks parema õppe eesmärgistamise ja läbi viimise. Kindlaid meetodeid hetkel SA põhimõtete õpetamiseks ei ole (Jutvik & Liepina, 2008), kuid täpsemad juhised oleksid õpetajatele suuna andjaks ja abiks.

Töö piirangud ja praktiline väärtus

Uuringu piiranguna võib välja tuua võrdlemisi väikese valimi, mistõttu ei ole võimalik teha üldistavaid järeldusi kõikide Tartumaa lasteaiaõpetajate teadmistele SAst ning selle rakendamisest õuesõppes. Küsimustiku täitis lõpuni 50, pooleli jättis 85 vastajat. Autori arvates võis poolelijätjate arv olla nii suur, kuna teema on õpetajatele keeruline. Üldistuste tegemiseks võiks analoogse küsitluse läbi viia ka teistes Eesti maakondades. Autor soovib edasistes 7Ri aspekte sisaldavates küsitlustes tutvustada eelnevalt vastajatele lihtsamalt nende tähendust ja mõtet. See aitaks vastajatel paremini mõtestada ja aru saada, mida küsimustes teada saada soovitakse.

Bakalaureusetöö tugevuseks võib pidada uudsust uuringu läbiviimisel. Antud teemat ei ole autorile teadaolevalt varem uuritud kvantitatiivse uuringuna. Töö väärtuseks võib ka pidada õpetajate informeerimist säästva arengu teemal. Antud küsitlus juhtis paljude vastajate tähelepanu sellele, et SA teemad ühtivad suures osas lasteasutuse riikliku õppekavaga ning seal olevatele põhimõtetele, mille järgi nad lapsi arendavad.

Tänuõnad

Töö autor tänab juhendajat Aigi Kikkast nõuannete ja juhendamise eest töö kõigis etappides. Samuti soovib autor tänada kõiki lasteaiaõpetajaid, kes osalesid uuringus ja panustasid bakalaureusetöö valmimisse.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kaija Töldsepp 18.05.2021

Kasutatud kirjandus

- AGENDA 21 (1992). *United Nations Conference on Environment & Development Rio de Janeiro, Brazil 3 to 14 June 1992*. Külastatud aadressil <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>
- Aria, K., Kirss, L., & Peterson, K. (2012). *Säästvat arengut toetav haridus ja selle edendamise võimalused Eestis*. Poliitikaanalüüs, 2. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis. Külastatud aadressil http://www.praxis.ee/fileadmin/tarmo/Projektid/Haridus/HP_ESDPI/ENJOINED_praxis_briif_1-2012_web.pdf
- Atna, N. (2017). *Alushariduse pedagoogide arusaamad ja kogemused seoses jätkusuutlikkusega Pärnu linna õpetajate näitel*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tallinn: Tallinna Ülikool. Külastatud aadressil <https://www.etera.ee/zoom/32117/view?page=1&p=separate&tool=info&view=0,0,2481,1385>
- Borg, C., Gericke, N., Höglund, H.-O., & Bergman, E. (2014). Subject- and experience-bound differences in teachers' conceptual understanding of sustainable development. *Environmental Education Research*, 20(4), 526–551. Külastatud aadressil <https://doi.org/10.1080/13504622.2013.833584>
- Brundtland, G. H. (1987). *UN Documents, Our Common Future, Chapter 2: Towards Sustainable Development - A/42/427*. Külastatud aadressil <http://www.un-documents.net/ocf-02.htm>
- Dahlgren, L. O. & Szczepanski, A. (2006). *Õuesõppe pedagoogika. Raamatuharidus ja meeleline kogemus. Katse määratleda õuesõpet*. Tallinn: ILO.
- Davis, J. (2009). Revealing the research 'hole' of early childhood education for sustainability: a preliminary survey of the literature. *Environmental Education Research*, 15(2), 227–241. Külastatud aadressil <https://doi.org/10.1080/13504620802710607>
- Hedefalk, M., Almqvist, J., & Östman, L. (2015). Education for sustainable development in early childhood education: a review of the research literature. *Environmental Education Research*, 21(7), 975–990. Külastatud aadressil <https://doi.org/10.1080/13504622.2014.971716>

- Ilves, K. (2009). *Kursuse „Kvalitatiivse uurimisviisi ajalooline taust ja teoreetilised alused“ SOSS.04.218 õppematerjal*. Külastatud aadressil:
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/14275/Kvalitatiivse_uurimismetoodika_spetsiifika.pdf
- Inoue, M., O’Gorman, L., & Davis, J. (2016). Investigating Early Childhood Teachers’ Understandings of and Practices in Education for Sustainability in Queensland: A Japan-Australia Research Collaboration. *Australian Journal of Environmental Education*, 32(2), 174–191. Cambridge University Press. 100 Brook Hill Drive, West Nyack, NY 10994-2133. Külastatud aadressil <http://journals.cambridge.org>
- Jutvik ja Liepina (toim.), 2008. *Education for change: säästva arengu õpetamise ja õppimise käsiraamat*. Tallinn: Balti Ülikooli Programm. Külastatud aadressil <https://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/22092>
- Kahriman-Öztürk, D., Olgan, R., & Güler, T. (2012). Preschool Children’s Ideas on Sustainable Development: How Preschool Children Perceive Three Pillars of Sustainability with the Regard to 7R. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(4), 2987–2995. Külastatud aadressil <https://eric.ed.gov/?id=EJ1002994>
- Keskkonnahariduse ja –teadlikkuse tegevuskava 2019-2022* (2018). Keskkonnaministeerium. Külastatud aadressil <https://www.envir.ee/et/eesmargid-tegevused/keskkonnateadlikkus/keskkonnahariduse-ja-teadlikkuse-tegevuskava-2019-2022>
- Keskkonnateadlikkuse uuring* (2018). Keskkonnaministeerium. Külastatud aadressil https://www.envir.ee/sites/default/files/2018_keskkonnateadlikkuse_uuring.pdf
- Kikas, E. (2008). *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. (2008). *Allikas: Riigi Teataja I 2008, 23, 152.:*
Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772?leiaKehtiv>
- Koolieelse lasteasutuse seadus. (2018). *Allikas: Riigi Teataja I:* Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/114032011006?leiaKehtiv>
- Käis, J. (1996). *Kooliraamat*. Tartu.
- Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Sulesepp.
- Läänemere Agenda 21 (2002). Haridus- ja teadusministeerium. Külastatud aadressil https://www.hm.ee/sites/default/files/laanemere_agenda_21_saastvat_arengut_toetava_hariduse_arendamise_kava.pdf

- Macer, D.R.J. (2004) *Bioethics for Informed Citizens across Cultures*. Christchurch, New Zealand: Eubios Ethics Institute. Külastatud aadressil: <http://www.eubios.info/betbk.htm>
- Oleinikova, J. (2018). *Lasteaiaõpetajate teadlikkus õuesõppe kasutamisel ja hinnang selle tulemuslikkusele kahe maakonna näitel*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool: Narva kolledž. Külastatud aadressil https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/62376/oleinikova_janika_bak.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Ott, C. (2017). *Viie- kuni kuueaastaste laste arusaam säästvast arengust: kuidas lapsed tajuvad säästva arengu kolme sammast ja 7ri*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikool. Külastatud aadressil <https://dspace.ut.ee/handle/10062/57353>
- Puura, I, (koost). (2006). *Eesti Vabariigi Keskkonnahariduse Kontseptsioon*. Külastatud aadressi https://www.envir.ee/sites/default/files/keskkonnahariduse_kontseptsioon_2006_0.pdf
- Põim, M., Urb, J., Laan, M., (2012). *Keskkonna- ja säästva arengu temaatika õppeprotsessi lõimimist toetavad õppemetoodilised materjalid ja näitlikud õppevahendid ning nende kasutamine*. Keskkonnaamet. Tallinn. Külastatud aadressil <https://keskkonnaharidus.ee/et/vorgustik/uuringud>
- Rämmer, A. (2014). *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metoloogia õpibaas*. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/avaleht>
- Saldana, J. (2009). *The Coding Manual for Qualitative Researchers*. Los Angeles: SAGE Publications. Külastatud aadressil https://stevescollection.weebly.com/uploads/1/3/8/6/13866629/saldana_2009_the-coding-manual-for-qualitative-researchers.pdf
- Szczepanski, A. (2009) *Õuekeskkond – õpikeskkondade rohke võimas klassituba*. Dahlgren, L.O, Sjölander, S., Strid. J. P, Szczepanski. A. (Toim). *Õuesõppe pedagoogika kui teadmiste allikas - lähiümbrusest saab õpiõu*. (lk 9-45). Tallinn.
- Timberg, J. (2018). *Säästva arengu õpetamine lasteaedades Tartu näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikool. Külastatud aadressil <https://dspace.ut.ee/handle/10062/61465>
- Timoštšuk, I. (2005). *Loodusõpetus alushariduses*. Tallinn: TLÜ Kirjastus.
- Timoštšuk, I. (2014). *Looduskeskkonnaga seotud väärtused ja nende kujunemine koolieelses eas*. Veisson. M (Koost), *Väärtused koolieelses eas: väärtuskasvatust lasteaias* (lk 57-73). Tartu
- Tuuling, L. (2017). *Õuesõppe rakendamine lasteaias* K. Nugin, & T. Õun (Koost), *Õppe- ja*

kasvatustegevus lasteaias. (115-151). Tartu: AS Atlex

UNESCO. (2009). *Review of contexts and structures for education for sustainable development*.

Külastatud aadressil <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000184944>

UNESCO. (2012). *Education for sustainable development: sourcebook; Education for*

sustainable development in action: learning & training tools. Külastatud aadressil

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000216383>

Vetemäe, T. (2015). *Keskkonnakasvatuse ja säästvat arengut toetava hariduse rakendamine*

lasteaias. Publitseerimata lõputöö. Tallinn: Tallinna Ülikool. Külastatud aadressil

<https://www.etera.ee/zoom/9177/view?page=1&p=separate&search=s%C3%A4%C3%A4stev%20areng%20AND%20lasteaias&tool=search&view=0,0,2481,3508>

Weldemariam, K., Boyd, D., Hirst, N., Sageidet, B. M., Browder, J. K., Grogan, L., & Hughes,

F. (2017). A Critical Analysis of Concepts Associated with Sustainability in Early

Childhood Curriculum Frameworks Across Five National Contexts. *International Journal*

of Early Childhood, 49(3), 333–351. Külastatud aadressil [https://doi.org/10.1007/s13158-](https://doi.org/10.1007/s13158-017-0202-8)

[017-0202-8](https://doi.org/10.1007/s13158-017-0202-8)

Õunpuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes* (Toim. E.

Kärner). Tartu: Tartu Ülikool.

Ärlemalm-Hagsér, E., Engdhal, I. (2015). Caring for oneself, other and teha environment:

Education for sustainability on swedish preschool. Ed. Davis. J. *Young children and the*

environment. Early education for sustainability.(251-263). Cambridge Univerity Press.

Külastatud aadressil <https://journals.sagepub.com/doi/10.2304/gsch.2014.4.2.101>

Ülavere, P., Veisson, M., Tammik, A. (2017). Väärtused ja väärtuskasvatus alushariduses.

(Koost), Nugin & Õun. (2017). *Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias*. (lk 68-83). Tartu: AS

Atlex.

LISAD

Lisa1. Ankeetküsitlus

Küsimustik lasteaiaõpetajatele täitmiseks.

Säästva arengu põhimõtete rakendamine õuesõppes Tartu maakonna lasteaedade näitel

Lugupeetud lasteaiaõpetajad, Olen Tartu Ülikooli koolieelse lasteasutuse õpetaja eriala üliõpilane Kaija Tõldsepp. Palun Teil vastata ankeedile, mis on koostatud bakalaureusetöö raames. Uurimustöös soovitakse teada saada, millised on Tartu linna ja Tartu maakonna koolieelsete lasteasutuse õpetajate teadmised, hinnangud säästva arengu haridusest ja selle põhimõtete rakendamisest oma töös.

Ankeedile vastamine annab Teile hea võimaluse mõelda, kas ja kuidas kasutate oma töös teadlikult või mitteteadlikult säästva arengu põhimõtteid. Saadud vastuseid kasutatakse üldistatud kujul ning Teie täpseid andmeid ei küsita ega seostata Teie vanuse või lasteaiaiga.

Palun mõelge rahulikult iga küsimus läbi ja vastake kõigile küsimustele järjest. Ankeedis ei ole õigeid ega valesid vastuseid, vastake nii nagu Teie tunnete või arvate. Ankeedis on 22 küsimust ja selle täitmine võtab ca 15 minutit. Soovi korral on võimalik uurimistööga tutvuda alates juunist 2021. Täna uuringus osalemise eest! Kaija Tõldsepp kaijatoldsepp@gmail.com

Taustaküsimused

1. Teie tööstaaz

- 1-5 a.
- 6-10 a.
- 11-15 a.
- 16-20 a.
- 21-25 a.
- 26-30 a.
- 31-35 a.
- Üle 36 a.

2. Teie haridustase

- Keskkharidus
- Pedagoogiline keskeriharidus
- Muu keskeriharidus
- Erialane kõrgharidus (koolieelse lasteasutuse õpetaja, alushariduse pedagoog vm)
- Muu kõrgharidus
- Muu:

3. Teie vanus

4. Töötan

- Linna lasteaias loodusvaeses keskkonna

- Linna lasteaias, kuid loodusrikka ümbrusega keskkonnas
- Maa lasteaias loodusvaeses keskkonnas
- Maa lasteaias, kuid loodusrikka ümbrusega keskkonnas
- Muu

Säästev areng ja sellest arusaamine

Järgmised küsimused on seotud säästva arengu olemuse ja põhimõtetega. Lugege küsimused rahulikult läbi ja vastake kõikidele küsimustele.

5. Palun sõnastage, mida tähendab Teie jaoks säästev areng.
6. Palun hinnake oma teadmisi säästvast arengust 5 palli skaalal.
7. Säästvat arengut iseloomustab neli mõõdet: sotsiaalne, ökoloogiline, majanduslik ja kultuuriline. Iga mõõde alla kuuluvad erinevad elemendid. Vali 2 elementi, mis iseloomustavad sotsiaalset mõõdet.
 - Eeskuju
 - Tarbimine
 - Ausus
 - Linnastumine
 - Muu
8. Lisa veel üks sotsiaalse mõõdet iseloomustav element
9. Vali 2 elementi, mis iseloomustavad ökoloogilist mõõdet.
 - Käitumine
 - Ametid
 - Kodukohapõhisus
 - Loodusressursid
 - Muu
10. Lisa veel üks ökoloogilist mõõdet iseloomustav element.
11. Vali 2 elementi, mis iseloomustavad majanduslikku mõõdet.
 - Tarbimine
 - Austus
 - Prügi
 - Loodusvarade ammendumine
 - Muu
12. Lisa veel üks majanduslikku mõõdet iseloomustav element.
13. Vali 2 elementi, mis iseloomustavad kultuurilist mõõdet.
 - Inimõigused

- Vastava kvalifikatsiooniga personal
- Kultuuriline mitmekesisus
- Tervis
- Muu

14. Lisa veel üks kultuurilist mõõdet iseloomustav element.

15. 7R-i on säästva arengu haridust toetavad tegevused, läbi mille säästvat arengut õpetada. Milliseid säästva arengu 7Rist peate enda jaoks alushariduse kontekstis kõige olulisemaks (valige vähemalt 3 varianti). Palun märkige iga valitud tegevuse juurde põhjendus, miks te peate just seda tegevust oluliseks lasteaia töös.

- Vähendama (*Reduce*)
- Korduskasutama (*Reuse*)
- Austama (*Respect*)
- Peegeldama (*Reflect*)
- Uuesti mõtlema (*Rethink*)
- Laiali jagama (*Redistribute*)
- Ümbertöötlemine (*Recycle*)

Säästva arengu põhimõtete rakendamine õuesõppes

Koolieelse lastasutuse üks põhiülesannetest on luua võimalused ja tingimused, et kujundada lapses keskkonda väärtustav noor inimene (Koolieelse lasteasutuse seadus, 2018). Läbi õuesõppe on palju erinevaid võimalusi säästva arengu põhimõtete edastamiseks lastele.

Järgnevas küsimustiku osas soovime saada teie vastuseid selle kohta, kuidas teie kasutate oma hinnangul säästva arengu hariduse põhimõtteid õuesõppe läbiviimisel. Lugege hoolikalt küsimus läbi ja vastake võimalikult ausalt. Ükski vastus ei ole vale, oluline on teie arvamus.

16. Kui tihti Te keskmiselt viite läbi õuesõpet?

- Mitte kunagi
- Paar korda aastas
- Kuni kord kuus
- 1-2 korda nädalas
- 2-3 korda kuus
- 2-3 korda kuus
- Rohkem kui 4 korda nädalas

17. Kuivõrd te nõustuste või ei nõustu järgnevate väidetega. Hinnake neid väiteid 5 palli skaalas, kus 1=üldse mitte ja 5=väga palju.

- Minu jaoks on lihtne õuestegevustesse sisse integreerida säästva arengu põhimõtteid
- Ma planeerin oma õuesõppe tegevused jooksvalt, tähelepanu pööramata, kas see sisaldab säästva arengu põhimõtteid.

- Õuesõpet läbi viies pööran tähelepanu sellele, et see sisaldaks säästva arengu põhimõtteid.
 - Arvan, et lastele on hea võimalus just läbi õuesõppe edasi anda säästva arengu põhimõtteid.
 - Olen kogenud positiivset eduelamust, viies läbi õueõppe tegevusi, rakendades säästva arengu põhimõtteid.
 - Minu lasteaia ja selle lähiümbruses on olemas võimalused õuesõpet läbi viia rakendades sealjuures säästva arengu põhimõtteid.
18. Palun valige enda jaoks kõige olulisemad tegevused, mille kaudu Teie õpetate säästva arengu põhimõtteid õuesõppes (lähtudes 7R-ist). Palun märkige iga valiku juurde näide, kuidas Te seda õpetate õuesõppes.
- Vähendama (*Reduce*)
 - Korduskasutama (*Reuse*)
 - Austama (*Respect*)
 - Peegeldama (*Reflect*)
 - Uuesti mõtlema (*Rethink*)
 - Laiali jagama (*Redistribute*)
 - Ümbertöötlemine (*Recycle*)
19. Milliseid väljakutseid olete kogenud säästva arengu põhimõtete õpetamisel viies läbi õuesõpet?
- Minu lasteaial puudub selline looduslik keskkond, kus ma saaksin säästva arengu põhimõtteid edasi anda.
 - Mul puuduvad kogemused ja teadmised säästva arengu põhimõtete õpetamiseks.
 - Minu lasteaed vajab vahendeid ja ressursse, et säästva arengu põhimõtteid õuesõppes edasi anda (näiteks katsevahendid, õuesõppeklass, ruumi puudus)
 - Minu lasteaial on olemas kõik tingimused säästva arengu põhimõtete õpetamiseks õues.
 - Muu
20. Kirjeldage paari tegevust, mida olete lastega teinud õuesõppes, mis Teie hinnangul sisaldas säästva arengu põhimõtteid.
21. Mida vajaksite enda hinnangul kõige rohkem, et tulevikus rohkem rakendada oma töös säästva arengu põhimõtteid:
- Koolitusi
 - Õppematerjale
 - Näidis tegevuskonspekte
 - Info vahetust kolleegidega
 - Innustust/toetust juhtkonnalt
 - Võimalusterohkemat õueruumi/keskkonda
 - Muu

22. Kas soovite seoses küsimustikuga midagi veel välja tuua?

Tänan, et aitasid kaasa minu bakalaureusetöö valmimisele.

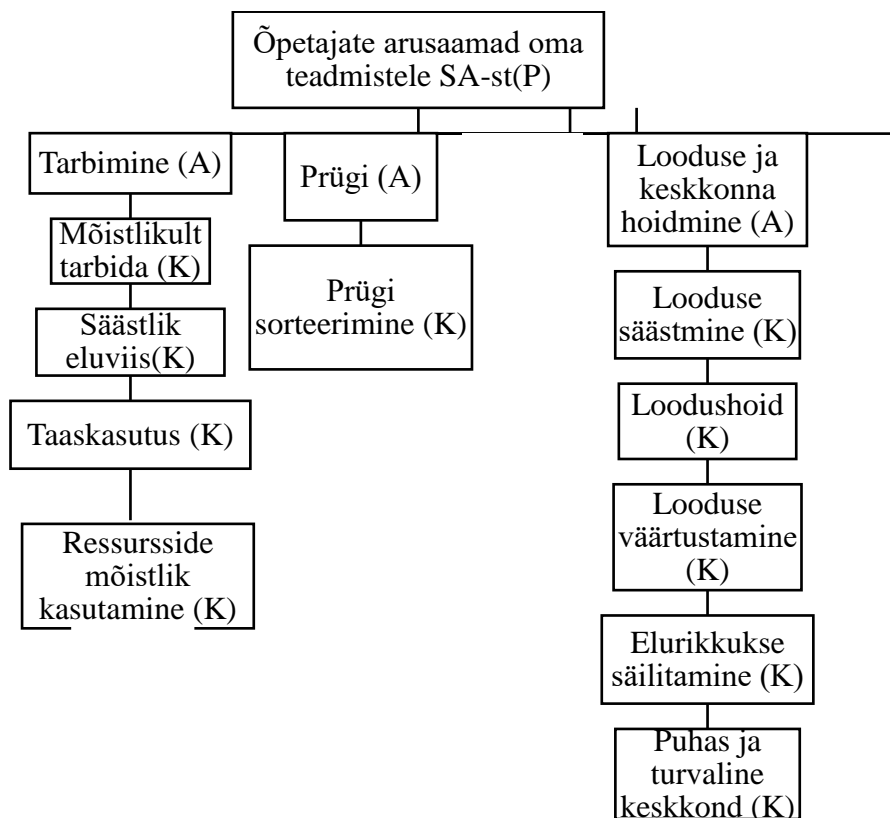
Lisa 2. Küsimustikule lisaks saadetud selgitus säästvast arengust ja 7R-st

Säästev areng (kasutatakse ka mõistet jätkusuutlik areng) on sotsiaal-, majandus- ja keskkonnavaldkonna pikaajaline sidus ja kooskõlaline arendamine, mille eesmärgiks on inimestele kõrge elukvaliteedi ning turvalise ja puhta elukeskkonna tagamine täna ja tulevikus. (<https://bioneer.ee/mis-s%C3%A4%C3%A4stev-areng>)

Säästvat arengut toetavas hariduses on kasutusele võetud mõiste **7Ri**, mille sisuks on seitse tegevust, mis toetavad säästvat arengut. Algmõiste (7Ri) on tuletatud ingliskeelsetest sõnadest. Toon välja võimalused, kuidas neid mõisteid lahti selgitada ja paremaks mõistmiseks ka mõned näited.

- Vähendada (*Reduce*) - Kasuta/osta vähem asju. Näide: kustuta tuli ruumist lahkudes; ära lase veel kraanis voolata.
- Korduskasutama (*Reuse*) - Taaskasuta. Näide: osta kasutatud mänguasju; wc paberi rulli, paberijääkide kasutamine kunstitegevuses.
- Austama (*Respect*) - Austa loodust, teist inimest jne . Näide: ära häiri loomi; viska prügi selleks ettenähtud kohta.
- Peegeldama (*Reflect*) - Teiste kultuuride peale mõtlemine. Käitumise tagasisidestamine. Näide: räägi teiste riikide lastest, kultuurist; refleksioon.
- Uuesti mõtlema (*Rethink*) - Hinda teisi asju. Näide: väljakutse esitamine tarbimiskultuurile; loovuse arendamine.
- Laiali jagama (*Redistribute*) - Ressursside võrdne kasutamine. Näide: sõprusprojektid teiste lasteaedadega.
- Ümbertöötlemine (*Recycle*) – Keegi teine saab seda asja kasutada. Näide: sorteeri prügi; erinevate jääkide ära kasutamine kunstitegevuses.

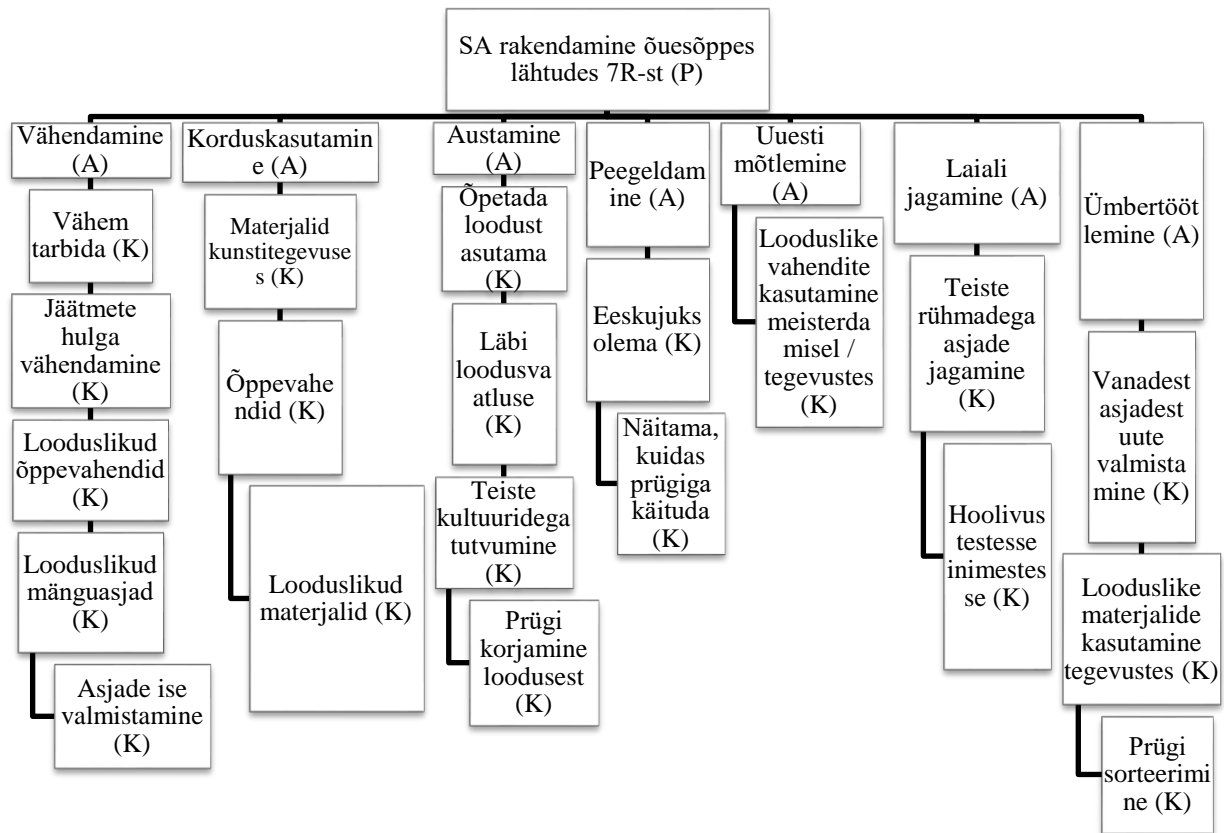
Lisa 3. Koodiraamat *Arusaamad SAst*

Joonis 7. Millised on lasteaiasõpetajate arusaamad säästvast arengust?

Märkus. P – peakategooria, A – alakategooria, K – kood

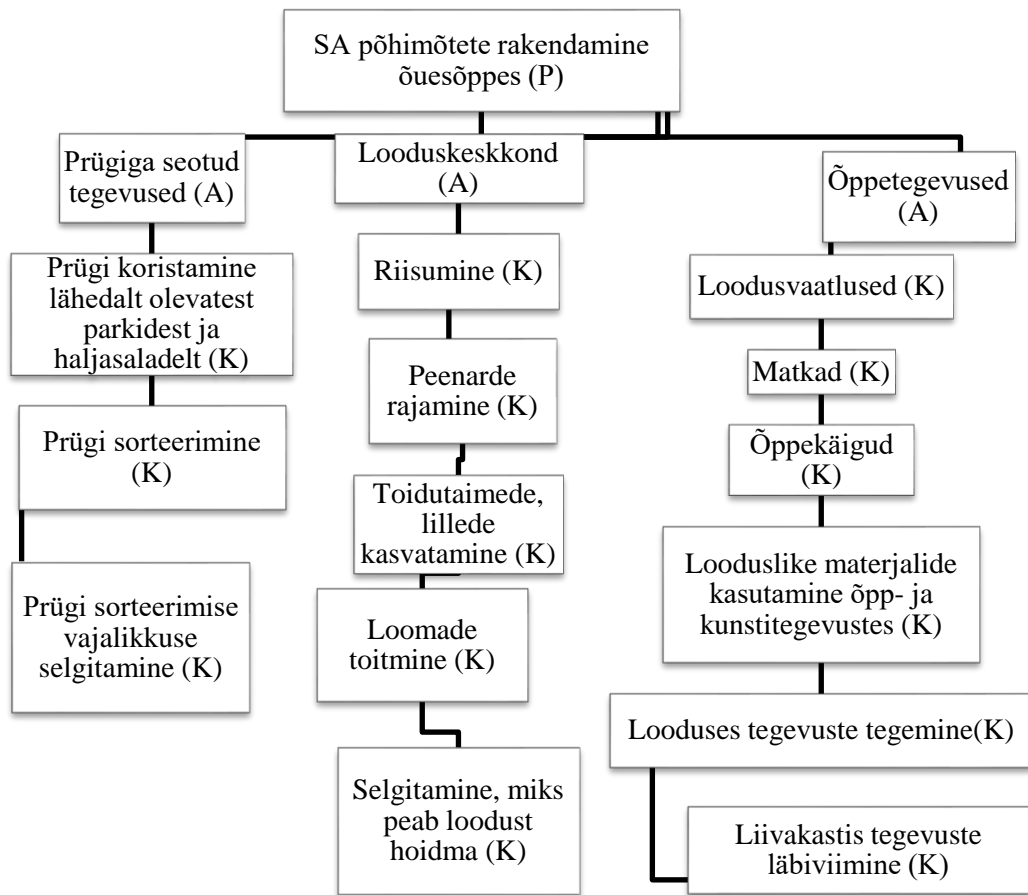
Lisa 4. Koodiraamat 7Ri rakendamine õuesõppes

Joonis 8. SA põhimõtete rakendamine õuesõppes lähtudes 7R-st.

Märkus. P – peakategooria, A – alakategooria, K - kood

Lisa 5. Koodiraamat SA rakendamine õuesõppes

Joonis 9. SA põhimõtete rakendamine õuesõppes.

Märkus. P – peakategooria, A – alakategooria, K - kood

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kaija Töldsepp,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose, Õpetajate arusaam säästvast arengust ning säästva arengu põhimõtete rakendamine õuesõppes Tartumaa lasteaedade näitel, mille juhendaja on Aigi Kikkas, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kaija Töldsepp
18.05.2021